

Πέντε ιστορίες και ένα δίδαγμα

Αφιερώνεται σε όλους τους ανθρώπους των Πανεπιστημιακών
Εκδόσεων Κρήτης και του Mathesis.
Χωρίς αυτούς δεν θα ήμουν σήμερα εδώ.
Το βραβείο ανήκει σε όλους μας.

Η ομιλία διηγείται πέντε σύντομες ιστορίες που οδηγούν όλες σε ένα
κοινό συμπέρασμα, σε ένα «δίδαγμα».

ΙΣΤΟΡΙΑ 1: Ένα παιδί ρωτάει για τ' άστρα

Ας αρχίσουμε όπως στα παραμύθια: Μια φορά κι έναν καιρό... Μια φορά κι έναν καιρό, λοιπόν, ήταν ένα χωριό της Ανατολικής Κρήτης από τη φτωχή μεριά του κόλπου του Μεραμπέλου, δηλαδή απέναντι από την πλούσια του μεριά που ήταν πάντα για μας η πλευρά του Αγίου Νικολάου. Εκεί, λοιπόν, στις ρίζες των στειακών βουνών ήταν ένα χωριό που λέγεται Καβούσι και ήταν το χωριό του μεγάλου παιδιού που βρίσκεται σήμερα μπροστά σας με αισθήματα ευγνωμοσύνης για την τιμή που του κάνατε και τα γενναιόδωρα λόγια που ειπώθηκαν.

Σ' αυτό το χωριό –στη φτωχή μεριά του κόλπου– γεννήθηκε και μεγάλωσε εκείνο το παιδί κι ένα από τα πρώτα πράγματα που κίνησαν την περιέργειά του –εκτός από τα φωτάκια που τρεμόσβηναν στον ουρανό και του είπαν πως αυτά τα λέμε άστρα και είναι δουλειά ενός ουράνιου καντηλανάφτη να τα ανάβει κάθε βράδυ– του κίνησαν λοιπόν την περιέργεια και κάποια άλλα φωτάκια που έβλεπε από το δώμα του σπιτιού του, κοιτάζοντας προς την πλούσια μεριά του κόλπου. Και τότε άκουσε για πρώτη φορά για μέρη που λέγονται πόλεις και όπου οι άνθρωποι δεν ανάβουν λύχνους το βράδυ, γιατί έχουν *ηλεκτρισμό!* Μια παράξενη λέξη που τον μάγεψε!

Κανείς από τους παππούδες αυτού του παιδιού δεν είχε πάει ποτέ σχολείο, ο πατέρας του (που τον έχασε πολύ γρήγορα) μόλις μέχρι την Τρίτη Δημοτικού και η σπουδαγμένη της οικογένειας ήταν η μάνα του που το είχε τελειώσει. Όμως η λαχτάρα για τα γράμματα όλων τους – γονιών, παππούδων και όλου του χωριού– ήταν τόση και η αγάπη της δασκάλας του, της Μαρίας Μουτσάκη, ακόμα μεγαλύτερη, ώστε εκείνο το μικρό παιδί, που κοιτούσε με θαυμασμό τη μεγάλη πόλη προς την πλούσια μεριά του κόλπου, να πάρει τελικά αρκετή φόρα και να φτάσει κάποτε –έχοντας αποφοιτήσει πρώτα από τη Σχολή Ηλεκτρολόγων Μηχανικών του ΕΜΠ (όπου σπούδασε με κρατική υποτροφία) και ύστερα από έναν χρόνο μεταπτυχιακών σπουδών στη θεωρητική φυσική στον Δημόκριτο (πάλι με υποτροφία)– να φτάσει λοιπόν έως και την άλλη πλευρά του Ατλαντικού, αναζητώντας όλο και καλύτερες απαντήσεις στα παράξενα εκείνα παιδικά ερωτήματα για τα ουράνια ή τα γήινα φωτάκια. Και έτσι έμαθε, μεταξύ άλλων, ότι τα ουράνια φωτάκια τα ανάβει κάποιος ονόματι Χάιζενμπεργκ και τα γήινα ένας άλλος ονόματι Μάξγουελ. Αλλά αυτό είναι μια άλλη ιστορία!

Τίποτα το ασυνήθιστο στην ιστορία μας μέχρι τώρα. Με εξαίρεση το αμερικανικό της κομμάτι, αυτή ήταν η τυπική πορεία εκατοντάδων χιλιάδων παιδιών από οικογένειες φτωχών γεωργών της δεκαετίας του '50 έως και του '70, τα οποία κατάφεραν να σπουδάσουν και να ανανεώσουν ταυτόχρονα την ίδια τη χώρα χάρη στη θέληση, τον δυναμισμό και την εργατικότητα με την οποία τα όπλισε η ταπεινή καταγωγή τους.

Κι όλα αυτά χάρις και σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα που εκείνα τουλάχιστον τα χρόνια μπόρεσε να ανταποκριθεί στη βασική αποστολή του που πιστεύω πως ήταν, και πρέπει να συνεχίσει να είναι, τούτη: Να μειώνει όσο γίνεται τις συνέπειες των κοινωνικών ανισοτήτων πάνω στα ίδια τα παιδιά. Ωστε οι εκπαιδευτικές τουλάχιστον ευκαιρίες να είναι οι ίδιες για όλα. Να εξαρτώνται μόνο από τις ικανότητές τους και όχι από την οικονομική επιφάνεια ή την κοινωνική θέση της οικογένειάς τους.

Σ' αυτόν τον ρόλο του *εξισωτή ευκαιριών*, το εκπαιδευτικό μας σύστημα ανταποκρίθηκε με υποδειγματικό τρόπο για πολλά-πολλά χρόνια. Δεν είμαι βέβαιος ότι συνεχίζει να το κάνει εξίσου αποτελεσματικά σήμερα.

ΙΣΤΟΡΙΑ 2: Χύνοντας το γάλα!

Από την πλούσια μεριά του Ατλαντικού τώρα, εκείνο το παιδί από τη φτωχή μεριά του Κόλπου του Μεραμπέλου, θα κάνει τη μεγαλύτερη ανοησία της ζωής του και θα ζήσει ταυτόχρονα την πιο ενδιαφέρουσα περίοδό της. Ενδιαφέρουσα με την αμφίθυμη έννοια που έχει η λέξη στη γνωστή ευχή της εβραίας μάνας στο παιδί της «Ο θεός να σε φυλάσσει παιδί μου από μια ενδιαφέρουσα ζωή». Εμένα δεν με φύλαξε αρκετά, και έτσι δεν απέφυγα μια ενδιαφέρουσα ζωή στο Καίμπριτζ της Μασσαχουσέτης, διαρκώς στην κόψη του ξυραφιού μεταξύ δημιουργίας και καταστροφής, μέχρις ότου ο Λευτέρης Οικονόμου για λογαριασμό του Φυσικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Κρήτης και του ΙΤΕ λίγο αργότερα, θα πάρει την πρωτοβουλία να δοθεί μια δεύτερη ευκαιρία για κανονική ζωή –επαγγελματική και ανθρώπινη– σ' εκείνη την «ιδιόρρυθμη περίπτωση» που ήμουν εγώ.

Χάρη σ' αυτή την «πίστωση εμπιστοσύνης» που μου δόθηκε τότε –και η γενναιοδωρία της δεν μου επέτρεπε να την προδώσω– βρίσκομαι σήμερα

εδώ. Με αισθήματα ευγνωμοσύνης γι' αυτό που μου χαρίστηκε. Η ευκαιρία για μια δημιουργική ζωή αφιερωμένη σε όσα πραγματικά αγάπησα: Τη διδασκαλία και το βιβλίο. Και φροντίζω να μην ξεχνάω την κατάσταση σχεδόν κοινωνικού περιθωρίου στην οποία είχα οδηγήσει τη ζωή μου στο Καίμπριτζ Μασσαχουσέτης, όταν η «επιχείρηση διάσωσης» τέθηκε σε κίνηση. Με τη βοήθεια και άλλων αγαπημένων φίλων όπως του Φώτη Καφάτου, του Γιώργου Γραμματικάκη και του Πέτρου Δήτσα.

Όσο κι αν σας φανεί περίεργο, είμαι όμως ευγνώμων και για εκείνα τα «παράξενα» 10 χρόνια στις ΗΠΑ, πριν τον ερχομό μου εδώ. Με έμαθαν πόσο μεγάλος δάσκαλος στη ζωή μας είναι η ΑΠΟΤΥΧΙΑ. Να φτάσεις να αγγίξεις το σημείο μη επιστροφής. Η ήττα μας ορίζει περισσότερο από τις επιτυχίες μας. Μας κάνει περισσότερο ανθρώπους. Μας υποχρεώνει να σκεφτόμαστε πόσο κρίσιμος ήταν ο παράγοντας «καλή τύχη» στη ζωή μας και όχι μόνο οι υποτιθέμενες ικανότητές μας. Και ότι άνθρωποι καλύτεροί μας δεν τα κατάφεραν, γιατί κανένα δίκτυ προστασίας δεν απλώθηκε γύρω τους, όταν αναζήτησαν τον δικό τους δρόμο και χάθηκαν στην πορεία. Σε αυτούς τους μοναχικούς πεζοπόρους που χάθηκαν στον δρόμο –σε αυτούς τους παράλληλους εαυτούς μου– δίνω συχνά την αναφορά μου.

ΙΣΤΟΡΙΑ 3: Πως ήμουν δάσκαλος να γράψουν πάνω

Η διδασκαλία μου στο φυσικό τμήμα είναι το πιο όμορφο και ατόφιο πράγμα που έχω κάνει στη ζωή μου. Καθαρή ευχαρίστηση (αν και με διαρκή προσπάθεια) και πληρότητα κοινωνικού νοήματος χωρίς καμία απώτερη δικαιολόγηση ή επιδίωξη.

Όλα συντελούνται μέσα στην τάξη. Είσαι εκεί μόνος σου με νέους ανθρώπους απέναντί σου (και πώς να κρυφτείς απ' τα παιδιά;) με το στοίχημα να είναι όλο δικό σου. Να βγάλεις λίγη λάμψη στα μάτια. Και δεν θα σου φταίει κανείς, αν αποτύχεις. Ούτε η κοινωνία ούτε το σύστημα! Σ' αυτό το μικρό αλώνι –την τάξη μου– πολλές φορές απέτυχα, και η πικρή γεύση κρατούσε ώρες μετά. Όμως, εκείνες οι στιγμές που είδα τη λάμψη στα μάτια είναι αυτές που μένουν για πάντα. Συλλέκτες στιγμών είμαστε, και αυτές οι στιγμές μέσα στην τάξη μου, έχουν μια ξεχωριστή θέση στην προσωπική μου συλλογή.

Ο συγγραφέας διδακτικών βιβλίων είναι η άλλη όψη του δασκάλου. Δάσκαλο εξ αποστάσεως τον λένε πολλοί, αλλά δεν συμφωνώ μαζί τους. Για ακριβώς το αντίθετο πρόκειται. Γιατί όταν γράφεις διδακτικά βιβλία έχεις τον μαθητή μέσα σου. Και μάλιστα στην πιο γνήσια εκδοχή του. Αυτόν που έχει την «παράλογη αξίωση» –έτσι τη θεωρούν οι περισσότεροι– να καταλαβαίνει πραγματικά το μάθημα. Και να εξεγείρεται όταν του πετάς –ας πούμε στα μαθηματικά– ένα μυστηριώδες τέχνασμα στο κεφάλι και να κορδώνεσαι κιόλας για το κατόρθωμα. Διότι τότε θα ακουστεί εκείνος ο παράξενος μαθητής από το τελευταίο θρανίο να ρωτάει: Καλά, και πώς σου ήρθε αυτό, δάσκαλε; Εγώ πώς θα το σκεφτόμουνα αυτό; Με αυτόν τον *αυθάδη μαθητή* μέσα μου και δίπλα μου έγραψα όλα μου τα βιβλία, και χάρις σ' αυτόν έμαθα ό,τι έμαθα περνώντας και υπέροχα μαζί του.

Αξίζει τον κόπο; Αυτό είναι το ερώτημα που θέτουν συχνά πολλοί άνθρωποι στη χώρα μας όταν αναφέρονται σε συνανθρώπους μας που εργάζονται στον δημόσιο τομέα της και κάνουν ευσυνείδητα τη δουλειά τους ή και με ακραία αυταπάρνηση πολλές φορές. Δεν μπορώ να απαντήσω για λογαριασμό τους, αλλά η προσωπική μου εμπειρία –στον μικρό βαθμό που έχει γενική αξία– μου έμαθε τούτο: Ότι δεν υπάρχει πιο εγωιστική, πιο ιδιοτελής πράξη από το να κάνεις καλά τη δουλειά σου. Γιατί πληρώνεσαι με το πιο πολύτιμο νόμισμα απ' όλα. Τη χαρά που παίρνεις κάνοντάς την, κι εκείνη τη μικρή καθημερινή δόση αυτοεκτίμησης χωρίς την οποία πώς να ζήσεις; Και τι ζωή χωρίς αυτήν να κάμεις;

ΙΣΤΟΡΙΑ 4: Διαψεύδοντας κοινωνικά... θεωρήματα!

Αν δεν το ξέρατε, αγαπητοί συμπολίτες και συμπολίτισσες, εκτός από μαθηματικά θεωρήματα υπάρχουν και τα κοινωνικά τους αντίστοιχα. Εμπειρικές διαπιστώσεις με ισχυρή δόση πραγματικότητας μέσα τους, που όμως αναγορεύονται σε απόλυτες αλήθειες χωρίς περιθώριο εξαίρεσης, όπως δηλαδή τα μαθηματικά θεωρήματα. Τέτοια κοινωνικά θεωρήματα συναντήσαμε πολλά –εγώ και η Διονυσία Δασκάλου που ήταν η συναγωνίστριά μου όλα αυτά τα χρόνια– από την ίδρυση των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης το 1984 και του Κέντρου

Διαδικτυακών Μαθημάτων *Mathesis* το 2015. Για το πιο βασικό απ' αυτά θέλω να σας μιλήσω σε τούτη την ιστορία μας.

Θυμάμαι σαν να είναι σήμερα τις πρώτες αντιδράσεις όταν ξεκινούσε το αβέβαιο πείραμα των Πανεπιστημιακών Εκδόσεων Κρήτης. Να, η πιο συνηθισμένη από αυτές: «Μα, έχεις δει ποτέ δημόσιο οργανισμό να κάνει κάτι με ποιότητα; Ακόμα περισσότερο, να φτιάχνει βιβλία; Αλλά ακόμα κι αν το καταφέρει, μπορεί να το κάνει με οικονομική αποτελεσματικότητα ή το κόστος θα είναι πολλαπλάσιο από το αναγκαίο και θα το πληρώνουμε όλοι εμείς οι φορολογούμενοι πολίτες;» Να λοιπόν το θεώρημα που σας υποσχθήκαμε, διατυπωμένο με μαθηματική σαφήνεια: *Δημόσιο και ποιότητα –κι ακόμα περισσότερο, δημόσιο και αποτελεσματικότητα– είναι ασυμβίβαστα.* Στην πραγματικότητα, αυτό δεν είναι παρά απλό πόρισμα ενός γενικότερου κοινωνικού θεωρήματος που είναι τούτο: Ότι χωρίς το κίνητρο του κέρδους τίποτα αξιόλογο δεν μπορεί να γίνει. Αλήθεια, πώς διαψεύδεις ένα θεώρημα τόσο γήινο –τόσο πολύ αγκυρωμένο στην κοινή εμπειρία– όσο αυτό; Υπάρχει ένας μόνο τρόπος, και είναι αυτός που ξέρουν οι Μαθηματικοί. Βρίσκεις ή φτιάχνεις μόνος σου ένα *αντιπαραδείγμα*. Μια περίπτωση που διαψεύδει το «θεώρημα», ενώ εκπληρώνει όλες του τις προϋποθέσεις.

Τα κοινωνικά θεωρήματα αποδείχτηκαν όμως πιο δύσκολα στη διάψευσή τους από αυτά των Μαθηματικών, γι' αυτό και τα δύο αντιπαραδείγματα που σκοπεύω να σας αναφέρω –οι ΠΕΚ και το *Mathesis*– χρειάστηκαν πολλά-πολλά χρόνια για να φτιαχτούν κι ακόμα δεν είμαστε σίγουροι ότι το δεύτερο –το *Mathesis*– θα περάσει τη σημερινή χαρούμενη εφηβεία του και θα ενηλικιωθεί με ασφάλεια. Όμως και τα δύο είναι ήδη πολύ ισχυρά αντιπαραδείγματα στο κοινωνικό θεώρημα που ανέφερα πριν: Ότι δημόσιο και ποιότητα –και πολύ περισσότερο, δημόσιο και αποτελεσματικότητα– είναι ασυμβίβαστα. Ε, λοιπόν δεν είναι! Να σας παρουσιάσω μόνο τα στοιχεία για το... εφηβάκι –το *Mathesis*– που είναι λιγότερο γνωστό. Να τα:

• Μαθήματα	62
• Διαδικτυακοί φοιτητές	121.000
• Δικαιούχοι βεβαιώσεων παρακολούθησης	74.000
• Δωρεάν βεβαιώσεις σε ανέργους	7.500
• Κόστος για το ελληνικό δημόσιο (άμεσο ή έμμεσο)	0 €

Κρατήστε τη γενική εικόνα από τα παραπάνω –την εικόνα ενός δημόσιου θεσμού που υπηρετεί δημόσιους σκοπούς και αξίες και ζει χάρις στην υποστήριξη των πολιτών προς τους οποίους απευθύνεται το έργο του– και μεγεθύνετε τη κατά πολλές φορές και θα έχετε τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης· το άλλο αντιπαράδειγμα στο κοινωνικό θεώρημα που υποσχεθήκαμε να καταρρίψουμε. Αν κρίνετε ότι τα καταφέραμε, τότε ίσως θα θέλατε να ξέρετε και ποια ήταν η δική μας «συνταγή» γι’ αυτό. Πολύ απλά, τούτη.

Στοιχηματίσαμε στην καλύτερη πλευρά της χώρας μας και των ανθρώπων της, και η χώρα μάς το ανταπέδωσε. Πιστέψαμε ότι «εκεί έξω» –έξω από τα τείχη που έχουν χτίσει γύρω τους πολλοί δημόσιοι οργανισμοί στη χώρα– υπάρχουν πολίτες που νοσταλγούν να δουν δημόσιους θεσμούς να συνδυάζουν την ευγένεια των σκοπών (αυτήν που όλοι έχουμε μάθει να περιμένουμε από το δημόσιο) με την αποτελεσματικότητα και την υψηλή ποιότητα, την οποία κανείς μας δεν έχει μάθει να περιμένει. Με άλλα λόγια, αναζητήσαμε την καλή Ελλάδα εκεί έξω και απλώς τη βρήκαμε. Ο ζητών ευρήσει!

ΙΣΤΟΡΙΑ 5: Ένας χωρικός στη σκηνή!

Ποιος άλλος θα μπορούσε να αποδώσει καλύτερα την *έννοια του χωρικού* από τον Νίκο Καζαντζάκη; Και υπάρχει καλύτερη περιγραφή από εκείνη του απονήρευτου ανθρώπου –αφελή τον λένε άλλοι– που δεν αναγνωρίζει τη θεατρική σύμβαση στα πράγματα και ανεβαίνει στη σκηνή για να σταματήσει τον φόνο; Υποθέτω ότι το είδος συνεχίζει να υπάρχει και μετά τον Καζαντζάκη, διότι μόλις 35 χρόνια πριν και επί 10 τουλάχιστον χρόνια ο υποφαινόμενος το εκπροσώπησε μάλλον επάξια. Αγνόησε τελείως τις θεατρικές συμβάσεις –δηλαδή τα κατά συνθήκη ψεύδη– και θεώρησε ότι αν κάποιοι συγγραφείς και εκδότες πανεπιστημιακών συγγραμμάτων κάνουν υπεύθυνη δήλωση στο κράτος ότι η τιμή στην οποία πωλείται το βιβλίο τους στα βιβλιοπωλεία είναι ας πούμε 10.000 δρχ. –οπότε το κράτος θα το αγοράζει προς 6.000 έως 7.000 δρχ. (έκπτωση 30-40%, σύμφωνα με τον νόμο)–, τότε σε αυτή την τιμή θα πρέπει να το πουλάνε και όχι π.χ. προς 3.000 δρχ. όπως πράγματι το πουλούσαν και αυτή ήταν όντως η κανονική τιμή του. Έτσι λοιπόν, αγνοώντας όλες τις θεατρικές συμβάσεις, ο χωρικός εκείνος θεώρησε ότι

αφού έγινε μάρτυρας ενός φόνου –πολλών εκατομμυρίων εις βάρος όλων μας– θα έπρεπε και να τον σταματήσει! Πώς; Τεκμηριώνοντας το σκάνδαλο σε όλη του την έκταση και προσκομίζοντας όλα τα αποδεικτικά στοιχεία! Μη συνειδητοποιώντας, ο αφελής (εξάλλου τι χωρικός θα ήταν;), ότι το σκάνδαλο είναι ένα δημόσιο θέαμα –κάτι σαν το ρωμαϊκό «άρτος και θεάματα»– το οποίο οφείλει να προσφέρει, από καιρού εις καιρόν, η δημοκρατική πολιτεία στους πολίτες της με πολλά ταρατατζούμ, και τον τρομερό εισαγγελέα να παρεμβαίνει και άλλα ηχηρά παρόμοια, αλλά με έναν βασικό όρο όλα αυτά: Ότι ποτέ δεν προσκομίζονται αποδείξεις τις οποίες κανείς μετά δεν θα μπορεί να πάρει πίσω! Έτσι ώστε όταν το έργο έχει πια κουράσει να μπορεί να κατέβει και κάποιο άλλο να πάρει τη θέση του!

Αυτή λοιπόν τη θεατρική σύμβαση, περισσότερο απ' όλες τις άλλες, αγνόησε ο χωρικός της ιστορίας μας, προσκομίζοντας αποδεικτικά στοιχεία που κανείς δεν μπορούσε να πάρει πίσω! Και κάποιοι «στύλοι της κοινωνίας» –με τον τρόπο που το εννοεί ο Αλέξης Ζορμπάς στην κλασική περιγραφή του αδερφού του– θα έπρεπε να δώσουν λόγο σ' ένα λιγότερο τρομερό αλλά *πραγματικό εισαγγελέα* αυτή τη φορά. Κι αυτά τα πράγματα απλούστατα δεν γίνονται. Κι έτσι ο χωρικός μας –ένας ρόλος που δεν προβλεπόταν σε κανένα σενάριο σκανδάλου έως τότε– βρέθηκε στο στόχαστρο μιας βιομηχανίας εκφοβιστικών μηνύσεων και αγωγών για δυσφήμιση εκ μέρους των εμπλεκομένων και σε μία από αυτές είχε την τιμή να τον υπερασπιστεί –μαζί με τον αξέχαστο Δημήτρη Ευριτάκη– ο σημερινός δήμαρχος της πόλης μας. Και βέβαια εντελώς δωρεάν. Ωστε να έχει μια ιδιαίτερη συναισθηματική αξία για μένα σήμερα να παραλαμβάνω την ανώτερη τιμητική διάκριση της πόλης μας από τον ίδιο άνθρωπο που αθώωσε τότε εκείνον τον μη προβλεπόμενο χωρικό. Έχοντας να τον πείσει, εκτός των άλλων, και να μην κάνει αυτό που σκόπευε: Να ομολογήσει... *ένοχος για υπεράσπιση του... ορφανού*, όπως αποκαλούσε τότε το δημόσιο συμφέρον στη συγκεκριμένη υπόθεση.

Όμως η καλύτερη στιγμή της ιστορίας μας ήταν όταν ο χωρικός εκείνος κέρδισε τελικά το στοίχημα που έβαλε με τον Λευτέρη Οικονόμου, που δεν κουραζόταν να του λέει: «Θα είναι θρίαμβος του κράτους δικαίου αν τελικά δεν πας εσύ μέσα!». Και να του απαντά αυτός: «Μα είναι πολύ εύκολο να το κερδίσω αυτό το στοίχημα Λευτέρη. Δεν έχω παρά να τα

παρατήσω, οπότε θα πετάνε τη σκούφια τους και οι άλλοι, να με αφήσουν ήσυχο. Όμως το ενδιαφέρον στοίχημα για μένα είναι το εξής: Να μην πάω τελικά μέσα, κάνοντας ό,τι μπορώ για να πάω!»

Και μπορώ τώρα να σας ανακοινώσω, αγαπητοί συμπολίτες και συμπολίτισσες, ότι αυτό το στοίχημα πράγματι το κέρδισε ο χωρικός μας ώστε με το κεφάλι ψηλά –δηλαδή με λευκό ποινικό μητρώο– να μπορεί να στέκεται σήμερα ενώπιόν σας.

Επίλογος

Σας διηγηθήκαμε πέντε μικρές ιστορίες και σίγουρα οι τέσσερις είχαν κάτι καλό να μας πουν γι' αυτόν τον παράξενο τόπο που είναι η χώρα μας. Η πρώτη ιστορία μάς είπε για ένα σύστημα δημόσιας εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες του που λειτούργησε υποδειγματικά ως εξισωτής ευκαιριών για εκατοντάδες χιλιάδες παιδιά από φτωχές αγροτικές οικογένειες, η δεύτερη για ένα σύστημα θεσμών και ανθρώπων εδώ στην ακαδημαϊκή Κρήτη που βγήκε από τον δρόμο του για να δώσει μια δεύτερη ευκαιρία σ' έναν ιδιόρρυθμο άνθρωπο κι αυτός έκανε ό,τι μπορούσε για να μην προδώσει την εμπιστοσύνη τους: Δίδαξε με πάθος τον κβαντικό καινούργιο κόσμο στους φοιτητές του και κατάφερε να διαψεύσει ένα αχτύπητο κοινωνικό θεώρημα που δεν του άρεσε. Ότι το μόνο που δουλεύει αποτελεσματικά και μπορεί να κάνει ποιοτικά πράγματα είναι ο ιδιωτικός τομέας και το μόνο που ωθεί τους ανθρώπους να τα κάνουν είναι το κίνητρο του κέρδους. Και στην προσπάθειά του να το διαψεύσει, έμαθε ότι έξω από τα τείχη υπάρχει μια υπέροχη Ελλάδα που περιμένει να στοιχηματίσουμε σ' αυτήν, κι αν το κάνουμε δεν θα μας απογοητεύσει. Ένα στοίχημα εμπιστοσύνης ξανά.

Οι ιστορίες μας δεν θα ήταν όμως αληθινές, αν είχαν όλες αίσιο τέλος. Η ιστορία με τον χωρικό και μάλιστα με τον ειρωνικό τρόπο που κέρδισε εκείνο το στοίχημα –να θεωρείται θρίαμβος του κράτους δικαίου ότι κατάφερε να μην πάει ο ίδιος μέσα!– ανήκει στη σκοτεινή πλευρά της χώρας μας. Πολύ σκοτεινότερη απ' αυτήν που άφησα να εννοηθεί, όχι μόνο γιατί δεν το επιτρέπει η κατάσταση αλλά και για λόγους στοιχειώδους αυτοπροστασίας. Ο χωρικός μεγάλωσε εν τω μεταξύ. Ταυτόχρονα όμως, μέσα από την ίδια αυτή ιστορία –στα 12 ολόκληρα χρόνια που κράτησε– μπόρεσα να γνωρίσω και να συνδεθώ με σχέση

βαθιάς αμοιβαίας εκτίμησης με μερικούς από τους πιο φωτεινούς ανθρώπους που διέθετε τότε το δικαστικό σύστημα της χώρας στις κορυφαίες του θέσεις αλλά και να αισθανθώ γύρω μου έναν μεγάλο κύκλο συμπαράστασης και αγάπης από την πανεπιστημιακή κοινότητα της χώρας αλλά και τον δημοσιογραφικό της κόσμο, σε χτυπητή αντίθεση με την πλήρη ηθική απομόνωση της άλλης πλευράς. Η καλή Ελλάδα δεν έλειψε ούτε από την υπόθεση αυτή. Μπορεί οι πρωτεργάτες του σκανδάλου και οι συνεργοί τους να έμειναν ατιμώρητοι, όμως η ηθική νίκη ήταν όλη δική μας.

Ποιο είναι λοιπόν το «δίδαγμα» από τις 5 ιστορίες που σας διηγήθηκα; Νομίζω ότι μπορώ να το συνοψίσω σε μία μόνο εικόνα. Νά την.

Αυτή η χώρα είναι λίγο καλύτερη απ' ό,τι νομίζουμε

